NOVE RAZISKAVE GLASBENIH, KULTURNIH IN DRUŽBENIH VIDIKOV ŽIVLJENJA ROMOV IN SINTOV NA SLOVENSKEM

Znanstvena obravnava tematike glasbe in manjšin, na tem mestu predvsem romske in sintske glasbene ustvarjalnosti na Slovenskem, je del širšega poskusa razumevanja družbenega položaja in kulturnih praks romskih in sintskih glasbenikov in glasbenic ter njihovih interakcij z neromskim prebivalstvom v slovenski preteklosti in sedanjosti. Pri našem raziskovalnem delu, katerega del je objavljen v pričujoči publikaciji, torej ne gre zgolj za postransko estetsko ali kulturno zanimanje za Druge, temveč za razumevanje prepletenosti zgodovinskih, družbenih, kulturnih in glasbenih vidikov življenja Romov in Sintov v Sloveniji, ki ključno prispeva k dojemanju celotne slovenske družbe.[1] Slednja se namreč vedno vzpostavlja kot zbir raznoraznih geografskih, ekonomskih, razrednih, etničnih, političnih, spolnih, jezikovnih, kulturnih in glasbenih prvin, ki jo sooblikujejo in pogojujejo. Še več, kot pravi Slavoj Žižek (2000: 224), »v hierarhično strukturirani družbi je merilo resnične univerzalnosti v načinu, kako se njeni deli povezujejo s tistimi ‚na dnu', ki so izključeni od drugih in zaradi drugih«. Potemtakem se vsako razumevanje in vzpostavljanje družbene demokratičnosti in pravičnosti vrši skozi enakovredno obravnavo vseh njenih delov, začenši s tistimi na obrobjih. Eden od osnovnih pogojev za uspešno delovanje slovenske ali katerekoli druge družbe je torej splošno in znanstveno razumevanje vseh njenih družbenih skupin. Takšne pobude, ki ponujajo tako znanstvene kot tudi emske perspektive, postajajo vse pogostejše tudi v romskih skupnostih. To v eni izmed svojih publikacij poudarja tudi romska novinarka in medijska ustvarjalka Monika Sandreli, ki opozarja zlasti na raznoliko dojemanje Romov: »Skozi moje življenjske in delovne izkušnje vidim, da smo Romi za nekatere sosedje, prijatelji, znanci, za druge smo ljudje z obrobja, žrtve stereotipov in diskriminacije. Za nekatere smo Romi ljudje z bogato kulturno dediščino, ki navdihuje vse, ki cenijo pisano mavrico različnih kultur, za druge pa niti ne obstajamo. Ljudje, ki imajo o nas negativno mnenje, nas po mojem slabo poznajo« (Sandreli 2017: 28).

Slovenski glasbeni folkloristi, etnomuzikologi in glasbeni antropologi so se za glasbo etničnih manjšin v Sloveniji, z eno zgodnjo in neobičajno izjemo (Marolt 1939; prim. Moric 2025),[2] začeli postopoma zanimati šele v drugi polovici devetdesetih let prejšnjega stoletja ter na začetku novega tisočletja (Terseglav 1996; Andree Zaimović 2001; Juvančič 2006; Bobek 2006).[3] Sicer pa se je tovrstno raziskovanje v Sloveniji začelo uveljavljati šele v zadnjih desetletjih (Glamočanin 2010; Kozorog in Bartulović 2015; Bejtullahu 2016, 2024; Bartulović in Kozorog 2017, 2019; Kovačič in Hofman 2019; Kunej 2020; Pettan 2021; Moric 2024; Bartulović in Bejtullahu 2025).[4] Kot pomemben zasuk v študijah manjšinske glasbene dejavnosti, zlasti prezrtih manjšin, velja izpostaviti pionirsko delo slovenskega etnomuzikologa Svaniborja Pettana, ki že od konca 80. let 20. stoletja raziskuje Rome in druge etnične manjšine, večinoma v državah izven Slovenije: predvsem Rome na Kosovu, srbsko manjšino na Hrvaškem, bošnjaške/bosanske begunce na Norveškem ter Turke v državah nekdanje Jugoslavije (Pettan in Sepčić 1989a, 1989b; Pettan 1992, 1996, 2009a, 2009b). Ob tem vodi tudi priznane mednarodne pobude za raziskovanje glasbe in manjšin (Pettan, Reyes in Komavec 2001; Pettan 2021), vključno s projektom z naslovom Romski glasbeniki na Slovenskem: družbeni položaj, kulturne prakse, interakcije (2023–2026), v sklopu katerega so nastali tudi članki in prispevki, ki so vključeni v tokratno posebno številko *Glasnika SED* (glej Filozofska fakulteta 2023).[5]

Pričujoča publikacija, skupaj še z drugimi objavami omenjenega projekta (Verbuč 2025; Bejtullahu, Bogunović Hočevar in Pettan 2026), na ta način pomembno nadgra-

1 Avtorji se zahvaljujejo Agenciji za raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS) za finančno podporo v okviru projekta Romski glasbeniki na Slovenskem: družbeni položaj, kulturne prakse, interakcije (J6-50204) ter programa Etnološke raziskave kulturnih znanj, praks in oblik socialnosti (P6-0187).

2 Več etnološkega oz. etnomuzikološkega zanimanja je bilo namenjenega slovenskemu manjšinskemu delovanju v zamejstvu in po svetu (glej Strajnar 1982; Škulj 1997; Debevec 2014; Marty 2015, 2026; Kunej in Kunej 2016; Molek 2017).

3 Za muzikološke razprave o manjšinskih glasbenikih in skladateljih v Sloveniji glej Weiss 2008, 2012; Barbo 2011; Trček Marušič 2018.

4 Pojavljajo se tudi nekateri srbski glasbeni raziskovalci s študijami o srbskih in drugih etničnih manjšinah s področja nekdanje Jugoslavije v Sloveniji (npr. Đorđević 2010; Radović 2010).

5 Zaradi upokojitve Svaniborja Pettana je oktobra 2025 vodenje projekta prevzela Katarina Bogunović Hočevar.

* David Verbuč, dr. etnomuzikologije, docent, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za muzikologijo; david.verbuc@ff.uni-lj.si.
** Alenka Bartulović, dr. etnologije, izredna profesorica, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo; alenka.bartulovic@ff.uni-lj.si.
*** Maša K. Marty, dr. etnomuzikologije, samostojna raziskovalka; masamarty@gmail.com.

juje dosedanje sicer krajše in sporadične poskuse raziskovanja romske in sintske glasbene ustvarjalnosti na Slovenskem (Šiftar 1970: 158–159; Vörös 1986 v Horvat – Muc 2024: 17–20; Kumer 1983: 74; Omerzel Terlep 1984: 12; Štrukelj 2004: 221–232; Gregorač in Juvančič 2006: 166, 167, 171, 172; Sardelić 2011: 111, 116, 130). Romska glasba je bila občasno obravnavana tudi posredno, v obliki raziskovanja glasbenih in kulturnih posvajanj romske glasbe s strani slovenskih neromskih glasbenikov (Gregorač in Juvančič 2006; Kovačič in Hofman 2023). Poleg omenjenega pa obstaja še nekaj študij ali poglavij na temo reprezentacije Romov v ljudskih pesmih slovenskega neromskega prebivalstva (Kunej in Serec Hodžar 2006; Mlakar 2019: 140–176; Klobčar 2022: 224–229, 275; Mihelič 2005, 2024), ena znanstvena razprava o romski radijski glasbeni oddaji (Kozorog in Škedelj 2006) ter nedavno izdana knjiga v obliki biografskega leksikona romskih glasbenikov in glasbenic iz Prekmurja, ki jo je napisal romsko-slovenski raziskovalec Jožek Horvat – Muc (2024). Ob tem velja omeniti tudi knjigo Imerja Traje Brizanija, ki obravnava glasbeno življenje svojega očeta Uke Brizanija na Kosovu (2019) ter knjigo publicista Mateja Krajnca o Otu Pestnerju, popularnem slovenskem pevcu sintskega rodu, z naslovom *Ciganska kri: glasba Ota Pestnerja* (Krajnc 2013, 2022).

Navedene publikacije nedvomno ponujajo pomembne analize dosedanjih glasbenih praks Romov na Slovenskem. S projektom želimo tovrstna spoznanja povezati in okrepiti. Tako smo opravili etnografsko terensko delo v večini slovenskih regij, analizirali različne antiromske diskurze ter pregledali obstoječe publikacije in arhive, ki pričajo o pomenu romskih in sintskih glasbenikov in glasbenic na Slovenskem (in širše). Tovrstni pristopi ponujajo uvid v pomenljive interakcije Romov in Sintov z različnimi segmenti slovenske družbe. Prav tako opozarjajo, da relativna »romska nevidnost« v študijah glasbe v Sloveniji odseva tudi problem nenehnega soočanja Romov in Sintov z diskriminacijo in rasiziranimi predstavami, ki slednje – čeprav so največkrat slovenski državljani in državljanke – izključujejo iz študij slovenske (glasbene) ustvarjalnosti. Projekt zato deluje inkluzivno in želi ponuditi prvo sistematično in poglobljeno obravnavo romske in sintske glasbe na Slovenskem, pri čemer poudarja vpetost romskih in sintskih glasbenikov in glasbenic v širši politični, ekonomski in družbeni okvir.

Posebno tematsko številko, ki je v osnovi zasnovana interdisciplinarno, posvečena glasbi in zlasti glasbenim interakcijam med romskimi ali sintskimi in neromskimi ali nesintskimi glasbeniki in publiko, pričenjamo s člankom Alenke Janko Spreizer. Njen prispevek ponuja jasen uvid v paradigmatske prelome in transformacije v romskih študijah. Prvo poglavje tako nameni posebno pozornost različnim kritikam dominantnih, zlasti esencialističnih pristopov k razumevanju Romov. Prav tako pokaže, kako so se v zadnjem obdobju, in sicer zaradi aktivnega delovanja romskih znanstvenikov in znanstvenic ter aktivistov in aktivistk, pričela odpirati nova področja zanimanja, ki zahtevajo epistemološko pravičnost. Tako na primer več avtorjev in avtoric, omenjenih v prispevku Janko Spreizer, zaradi krepitve študij spomina posveča pozornost raziskavam ohranjanja spomina na genocid nad Romi v času nacizma. Gre za procese, v katerih ima glasba ključno vlogo, o čemer pričajo tudi študije etnologov, antropologov in etnomuzikologov.

Tematska številka se nadaljuje s sociološkim prispevkom Damjana Mandelca, ki analizira, kako slovenski pravni in institucionalni okvir konstruira razliko med »avtohtonimi« in »neavtohtonimi« Romi na Slovenskem, s čimer vpliva na notranjo neenakost pri udejanjanju njihovih posebnih pravic. Čeprav ustava v 65. členu ne določa izrecno »avtohtonosti«, je ta postala ključen, a problematičen kriterij za dostop do posebnih pravic in političnega predstavništva slovenskih romskih skupnosti. Analiza temelji na pravnih aktih, institucionalnih dokumentih in znanstveni literaturi ter delovanju institucij, s posebnim poudarkom na Zakonu o lokalni samoupravi (ZLS), Zakonu o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS–1), Svetu romske skupnosti in institutu romskih občinskih svetnikov. Avtor ugotavlja, da slovenski pravni red Romom formalno sicer priznava posebne pravice in jim zagotavlja politično participacijo, vendar slednji vseeno pogosto ostajajo brez dejanske politične moči. Pri tem pa je prav kriterij avtohtonosti tisti, ki to neenakopravnost še poglablja, saj nekatere slovenske romske skupnosti po kriteriju »neavtohtonosti« formalno niso prepoznane kot legitimne manjšine s posebnimi pravicami.

Sledi članek Davida Verbuča, ki s kritičnim pregledom arhivskega gradiva Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU (GNI) ter Arhiva Republike Slovenije (ARS) odkriva kompleksnosti glasbenega delovanja Romov in Sintov iz severne Slovenije v prvi polovici 20. stoletja. Ob pregledu terenskih zapiskov sodelavcev GNI, dovolilnic za glasbeno izvajanje in policijskih zapisnikov ter poročil iz ARS avtor v članku pokaže, da obstoječa optika binarnosti pri razumevanju romske glasbene ustvarjalnosti pogosto spregleda dejansko preseganje družbeno določenih meja med romskim/sintskim in neromskim/nesintskim prebivalstvom, mestom in podeželjem, romskimi/sintskimi in neromskimi/nesintskimi regijami ter ženskimi in moškimi (glasbenimi) dejavnostmi. Članek ob tem ugotavlja, kako so nekatere pretekle znanstvene razprave na eni strani prispevale k molku o romski in sintski glasbeni ustvarjalnosti, po drugi pa prispevale k soustvarjanju esencialističnih predstav o slovenskih Romih in Sintih.

Tematski sklop se zaključuje s člankom Alme Bejtullahu, ki se osredinja na primer romske glasbene skupine Langa. Avtorica analizira njihov odmeven nastop na izboru

slovenske popevke za pesem Evrovizije (EMA). Predstavlja različne medijske in družbene odzive na njihov nastop leta 2009 in zaodrsko dogajanje, ki odsevajo raznolike oblike drugačenja romskih glasbenikov. Članek razkriva, kako člani skupine, ki izkazuje žanrsko prilagodljivost in prepletanje različnih glasbenih slogov, nagovarjajo lastno stereotipizacijo in marginalizacijo, pri čemer avtorica ugotavlja, da so se člani skupine odzvali predvsem s kreativnostjo, humorjem, satiro in okrepljeno hibridizacijo lastnega žanrskega izraza, torej s specifično obliko upora. Študija skupine Lange kaže na relacijsko oblikovanje glasbenih identifikacij romskih glasbenikov, ki nastajajo v prepletu pričakovanj publike in glasbenega trga, regijskih in nacionalnih napetosti, okusov ter karierniih poti glasbenikov, bistveno pa jih oblikujejo tudi družbene predstave o Romih. Tako je jasno, da je popularnost romskih glasbenih skupin pogosto prepletena z družbeno stigmatizacijo in stereotipizacijo in da razumevanje glasbenih praks romskih glasbenikov/glasbenic ni mogoče brez upoštevanja širšega družbenega konteksta in razmerij moči, ki Rome vselej izključujejo ali vključujejo pod lastnimi pogoji. To je tudi sicer ugotovitev znanstvenega simpozija, ki je potekal avgusta 2025 v Ljubljani in ga v svojem poročilu predstavita Svanibor Pettan in Jožek Horvat – Muc.

Pričujoča tematska številka *Glasnika SED* prinaša spoj najrazličnejših znanstvenih usmeritev. S tem sopostavlja sociološke, antropološke in etnomuzikološke discipline, arhivske in etnografske metode ter širše družbene in specifično glasbene tematike, ki osvetljujejo delovanje slovenske družbe v preteklosti in sedanjosti skozi prizmo družbenih razmerij med večinskimi (slovenskimi) in manjšinskimi (romskimi ali sintskimi) skupnostmi. S tem korakom in našo vzporedno publikacijo *Romani and Sinti Musicians between the State, Market, and Society* (Bejtullahu, Bogunović Hočevar in Pettan, 2026) zaključujemo raziskovalni projekt Romski glasbeniki na Slovenskem: družbeni položaj, kulturne prakse, interakcije, obenem pa želimo spodbuditi tudi nadaljnje interdisciplinarno raziskovanje romskih in sintskih skupnosti v Sloveniji, ki so še vedno premalo in pogosto napačno razumljene, tako na splošno v slovenski družbi kot tudi v domačih znanstvenih in akademskih krogih.

Literatura in viri

ANDREE ZAIMOVIĆ, Vesna: Bosnian Traditional Urban Song ‘On the Sunny Side of the Alps’: From the Expression of Nostalgia to a New Ethnic Music in Slovene Culture. V: Svanibor Pettan, Adelaida Reyes in Maša Komavec (ur.), *Music and Minorities*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2001, 111–120.

BARBO, Matjaž: *František Josef Benedikt Dusík: The Biography of an Eighteenth-Century Composer*. Dunaj: Hollitzer Wissenschaftsverlag, 2011.

BARTULOVIĆ, Alenka in Alma Bejtullahu: Skrita dediščina Albancev v Sloveniji: premisleki o glasbenem ustvarjanju med središčem in obrobjem. *Traditiones* 54/3, 2025, 115–140.

BARTULOVIĆ, Alenka in Miha Kozorog: Gender and Music-making in Exile: Female Bosnian Refugee Musicians in Slovenia. *Dve domovini* 46, 2017, 39–55.

BARTULOVIĆ, Alenka in Miha Kozorog: Making Music as Home-Making: Bosnian Refugee Music and Collaboration in Post-Yugoslav Slovenia. *Musicological Annual* 55/2, 2019, 155–170.

BEJTULLAHU, Alma: Glasba in ples narodnih manjšin v Sloveniji: nacionalna identiteta, eksotika, past stroke. *Traditiones* 45/2, 2016, 159–176.

BEJTULLAHU, Alma: *Glasbeno in plesno delovanje žensk s priseljenskim ozadjem v Sloveniji*. Folkloristika. Ljubljana: Založba ZRC, 2024.

BEJTULLAHU, Alma, Katarina Bogunović Hočevar in Svanibor Pettan (ur.): *Romani and Sinti Musicians Between State, Market, and Society*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2026.

BOBEK, Živa: Turbo-folk v Ljubljani. V: Dragan Stanojević (ur.), *Roaming Anthropology*. Beograd: Klub studenata etnologije i antropologije, 2006, 70–78.

BRIZANI, Imer Traja: *Uka Brizani: glasbeni genij: življenje in delo mojega očeta*. Celovec: Mohorjeva družba, 2019.

DEBEVEC, Charles F.: Slovenian Recordings Made in America Prior to World War II. *Traditiones* 43/2, 2014, 97–117.

ĐORĐEVIĆ, Ivan: Identitetske politike u ritmu ‚lakih nota‘. *Traditiones* 39/1, 2010, 137–153.

FILOZOFSKA FAKULTETA, ODDELEK ZA MUZIKOLOGIJO – KATEDRA ZA ETNOMUZIKOLOGIJO: Romski glasbeniki v Sloveniji: Socialni status, kulturne prakse in interakcije. Muzikologija.ff; http://muzikologijaff.si/rgs, 26. 12. 2025.

GLAMOČANIN, Milan: Organiziranje pripadnikov srbske skupnosti v kulturna društva v Sloveniji. *Folklornik* 6, 2010, 124–127.

GREGORAČ, Andrej in Katarina Juvančič: ‚Sviraj, Cigo, to je pri nas!‘: Medkulturni dialog prisvajanja ciganske glasbe v Sloveniji. V: Božidar Jezernik (ur.), »*Zakaj pri nas žive Cigani in ne Romi*«*: narativne podobe Ciganov/Romov*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, 2006, 163–178.

HORVAT – MUC, Jožek: *Romski muzikanti v Prekmurju*. Murska Sobota: Inštitut za romološke študije, izobraževanje in kulturo, 2024.

JUVANČIČ, Katarina: Al’ že spiš? Ali kako uspavamo v Sloveniji. Avdio CD. Ljubljana: Kulturno društvo Folk Slovenija, 2006.

KLOBČAR, Marija: *Poslušajte štimo mojo: potujoči pevci na Slovenskem.* Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2022.

KOVAČIČ, Mojca in Ana Hofman (ur.): Music, Migration, and Minorities. *Muzikološki zbornik* 55/2, 2019.

KOVAČIČ, Mojca in Ana Hofman: Slovenian *Trubači*: The Economies of Affect within and beyond Ethno-Racialized Difference.

V: Ana Hofman in Tanja Petrović (ur.), *Affect's Social Lives: Post--Yugoslav Reflections*. Ljubljana: Založba ZRC, 2023, 109–138.

KOZOROG, Miha in Alenka Bartulović: The Sevdalinka in Exile, Revisited: Young Bosnian Refugees' Music-making in Ljubljana in the 1990s (A Note on Applied Ethnomusicology). *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku* 52/1, 2015, 121–142.

KOZOROG, Miha in Viktor Škedelj: DJ Nasko na Radiu Študent: kratka analiza neke politične korektnosti. V: Božidar Jezernik (ur.), »*Zakaj pri nas žive Cigani in ne Romi*«*: narativne podobe Ciganov/Romov*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, 2006, 245–258.

KUNEJ, Drago in Rebeka Kunej: *Glasba z obeh strani: gramofonske plošče Matije Arka in Hoyer tria*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU; Ribnica: Rokodelski center, 2016.

KUNEJ, Rebeka in Anja Serec Hodžar: »Jaz bi rad Cigajnar bil …«: podoba Ciganov v slovenskem ljudskem pripovedništvu in pesništvu.« V: Božidar Jezernik (ur.), *»Zakaj pri nas žive Cigani in ne Romi«: narativne podobe Ciganov/Romov*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, 2006, 87–100.

KUNEJ, Rebeka: From Kolo to Polka: Folk Dance Ensembles in Slovenia After 1991. V: Sonja Zdravkova-Džeparoska (ur.), *Tradition and Transition*. Skopje: ICTM NC Macedonia, 2020, 15–28.

KRAJNC, Matej: *Ciganska kri: glasba Ota Pestnerja*. Prva izdaja. Ljubljana: KUD Lema, 2013.

KRAJNC, Matej: *Ciganska kri: glasba Ota Pestnerja*. Druga izdaja. Maribor: Obzorja, 2022.

KUMER, Zmaga: *Slovenska ljudska glasbila in godci*. Ljubljana: Slovenska matica, 1983.

MAROLT, France: Slovenske prvine v kočevski ljudski pesmi. V: Janko Mačkovšek (ur.), *Kočevski zbornik: razprave o Kočevski in njenih ljudeh*. Ljubljana: Družba sv. Cirila in Metoda, 1939, 227–268.

MARTY, Maša: Glasba gre na pot – pomen in vloga glasbe v izseljenstvu. *Dve domovini* 41, 2015, 89–99.

MARTY, Maša: *Odmev dóma: Glasba v slovenski skupnosti v Švici*. Ljubljana: ZRC SAZU, 2026.

MIHELIČ, Darja: Cigani v slovenskem ljudskem izročilu. *Glasnik ZRS Koper* 10/6, 2005, 38–40.

MIHELIČ, Darja: Cigan ima črne oči, pri njem so kratke noči. *Prispevki za novejšo zgodovino* 64/1, 2024, 298–316.

MLAKAR, Anja: *Skrivnostni tujec in demonski sovražnik: drugi in drugost v slovenski slovstveni folklori*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2019.

MOLEK, Nadia: 'Songs from the Homeland': Popular Music Performance Among Descendants of Slovenian Refugees in Argentina. *Dve domovini* 46, 2017, 23–37.

MORIC, Anja (ur.): *Pesemsko izročilo Kočevske. Adolf Hauffen: Nemški jezikovni otok na Kočevskem. Znanstvenokritična izdaja*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2024.

MORIC, Anja: Folk Tradition as a Tool of National 'Struggle' in the Kočevje Region. Referat na mednarodni konferenci "Perspectives on the Work of France Marolt and his Contemporaries", 16. september 2025, Ljubljana, Slovenija, 2025.

OMERZEL TERLEP, Mira: Slovenska ljudska glasbila. *GM: Revija Glasbene mladine Slovenije*, 14/8, 1984, 3–23.

PETTAN, Svanibor: 'Lambada' in Kosovo: A Profile of Gypsy Creativity. *Journal of the Gypsy Lore Society* 2/2, 1992, 117–130.

PETTAN, Svanibor: Gypsies, Music, and Politics in the Balkans: A Case Study from Kosovo. *World of Music* 38/1, 1996, 33–61.

PETTAN, Svanibor, Adelaida Reyes in Maša Komavec (ur.): *Music and Minorities*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2001.

PETTAN, Svanibor: Musical Perceptions of the Turks in the Territories of Former Yugoslavia: An Ethnomusicological Plea for Inclusiveness. V: Jasmina Talam (ur.), *Collection of papers: VI. International Symposium Music in Society: Sarajevo, October,* 2008, 28–30. Sarajevo: Musicological society of the FB-H: Academy of Music, 2009a, 165–176.

PETTAN, Svanibor: Sevdalinka u Norveškoj: ususret aplikativnoj etnomuzikologiji. *Muzika: časopis za muzičku kulturu* 13/1, 2009b, 68–78.

PETTAN, Svanibor (ur.): *Glasba in etnične manjšine: (Trans) kulturna dinamika v Sloveniji po letu 1991 / Music and Ethnic Minorities: (Trans)cultural Dynamics in Slovenia After the Year 1991.* Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2021.

PETTAN, Svanibor in Bogdan Sepčić: *Narodne pjesme i plesovi iz Banije – 2*. Gramofonska plošča. Zagreb: Jugoton, 1989a.

PETTAN, Svanibor in Bogdan Sepčić: *Narodne pjesme i plesovi iz Banije – 3*. Gramofonska plošča. Zagreb: Jugoton, 1989b.

RADOVIĆ, Srđan: Juče na Balkanu, danas u vašem stanu. *Traditiones* 39/1, 2010, 123–135.

SARDELIĆ, Julija: *Constructing or Repositioning Roma in Post-socialist Slovenia and Croatia*. Magistrska naloga. Budimpešta: Central European University, 2011.

ŠIFTAR, Vanek: *Cigani: minulost v sedanjosti*. Murska Sobota: Pomurska založba, 1970.

ŠKULJ, Edo: Glasbeno ustvarjanje Slovencev po svetu. *Meddobje/Entresiglo* 31/3–4, 1997, 198–214.

SANDRELI, Monika: Zaključne misli. V: Monika Sandreli (ur.), *Zapisujemo spomine*. Murska Sobota: Zveza Romov Slovenije, 2017, 28.

STRAJNAR, Julijan: Izseljenstvo – osebne izkušnje in opažanja. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* 22/3, 1982, 84, 89–92.

ŠTRUKELJ, Pavla: *Tisočletne podobe nemirnih nomadov: Zgodovina in kultura Romov v Sloveniji*. Ljubljana: Družina, 2004.

TERSEGLAV, Marko: *Uskoška pesemska dediščina Bele krajine*. Ljubljana: Založba ZRC, 1996.

TRČEK MARUŠIČ, Katarina: *Potujoči glasbeniki: glasbene migracije v 17. in 18. stoletju, povezane s prostorom današnje Republike Slovenije*. Ljubljana: Založba ZRC, Muzikološki inštitut, 2018.

VERBUČ, David: Impediment-, Absence-, and Silence-based Methodology, and the Study of Romani and Sinti Musicians in North Slovenia. *Traditiones* 54/2, 2025, 29–52.

WEISS, Jernej: *Emerik Beran (1868–1940): samotni svetovljan*. Maribor: Litera, 2008.

WEISS, Jernej: Češki glasbeniki v 19. in na začetku 20. stoletja na Slovenskem. Maribor: Litera, 2012.

ŽIŽEK, Slavoj: *The Ticklish Subject: The Absent Centre of Political Ontology*. London in New York: Verso, 2000.